

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
**The Leadership on Based the Good Governance Principles
of the Basic Education School Administrators
in Muaeng District Khonkaen**

เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (อัยวงศ์)¹

และ พระมหาสำรอง สญญโต (แสงทอง)²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Chao Athikan Bunchuai Chotivungso (Auiwong)¹
and Phra Maha Samrong Sanyato (Seangthong)²**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, Email: Chotivungso1980@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ระเบียบการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 293 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (T-Test) และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-Test) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน และครูผู้สอน จำนวน 12 คน

* วันที่รับบทความ: 3 ตุลาคม 2561; วันที่แก้ไขบทความ 13 มีนาคม 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 31 มีนาคม 2562

Received: October 3, 2018; Revised: March 13, 2019; Accepted: March 31, 2019

รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามขนาดสถานศึกษาและประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการส่งเสริมและภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ด้านหลักนิติธรรม ควรจัดอบรมเกี่ยวกับหลักการ ระบียบ กฎเกณฑ์ของการบริหารสถานศึกษา และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ด้านหลักคุณธรรม ควรมีความเป็นผู้นำที่ดีและมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านหลักความโปร่งใส ควรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และการตรวจสอบเป็นระยะ 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผล กำกับและติดตามงาน 6) ด้านหลักความคุ้มค่า ควรมีการจัดสวัสดิการให้มีความประหยัดและความคุ้มค่าที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; หลักธรรมาภิบาล; ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The aims of this research were 1) to study the leadership in accordance with the principles of Good Governance of school administrators in basic education, 2) to compare the leadership in accordance with the principles of Good Governance of school administrators in basic education, and 3) to study the method to develop and promote the leadership in accordance with the principles of Good Governance of school administrators in basic education. The research design was mixed research methodology. In

terms of a quantitative research, the samples were school administrators and teachers amount 293 people gained by stratified random sampling and drawing lots. The instrument used was questionnaire. The reliability was 0.98 analyzed by computer program and the statistics used were frequency, percent, mean, standard deviation, t-test, and f-test. For a qualitative research, the target groups were all 18 people; 6 school administrators and 12 teachers, gained by purposive sampling. The instrument used in this phase was the interview using descriptive analysis.

The research findings revealed as follows:

1 . The leadership in accordance with the principles of Good Governance of school administrators in basic education in overall was in high average. The highest one was the leadership in value dimension. Next, they were responsible and cooperative dimension in leadership, respectively. The lowest one was moral dimension.

2 . As a whole, when comparing the leadership in accordance with the principles of Good Governance of school administrators in basic education, it was found that the working process was different statistically significant at .01 level but not for comparing the status.

3. The method to develop and promote the leadership in accordance with the principles of Good Governance in basic education were 1) rule of law dimension; it should be provided the seminar about the principles, rule, and regulation of school administration and promote to follow the professional ethics, 2) moral dimension; people should have good leadership and human-relations, 3) transparent dimension; people should work systematically and get checked many times, 4) cooperative dimension; people should work with community and school, 5) responsible dimension; it should be evaluated, assigned, and followed up the works, and 6) valuable dimension; it should be provided in welfare safely and appropriately.

Keywords: Leadership; Good Governance; Principles

บทนำ

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเมือง และด้านการศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีการนำเอา เทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวาง ในวงการศึกษามีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่โดยมีการปฏิรูป ต่าง ๆ ในสถานการณ์ของการปกครองที่ดีที่จะทำให้การอยู่รอดด้วยการอาศัยผู้นำเป็นสิ่ง สำคัญ จากการศึกษาทางมานุษยวิทยาในกลุ่มแรก ๆ ที่พบว่าไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแบบใด ในโลกนี้ นับตั้งแต่ชาวบ้าน หมูบ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาคประเทศ และทั่วโลกล้วน

ต้องมีผู้นำที่จะช่วยพาสังคมของตนไปสู่ความเจริญตามเป้าหมายทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการแต่ที่สำคัญยิ่ง คือ สถาบันการศึกษาจัดการศึกษาโดยจัดตั้งสถานศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยออกแบบการให้การศึกษาโดยมีครูอาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษา ในปัจจุบันสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาเช่น สถาบันสื่อสารมวลชนเครือข่าย การเรียนรู้ต่าง ๆ แต่ในเรื่องของการบริหารการศึกษามักจะหมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา ในระบบโรงเรียนแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Ministry of Education, 2015 : 6-7)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อบริหารจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิม ควรมีความเป็นภาวะผู้นำมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีหลักธรรมาภิบาลเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา และคุณครูใช้กระบวนการทางการบริหารพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการบริหารทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ประเทศชาติต้องการหน้าที่หลักของผู้บริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดว่า การบริหารกิจการของสถานศึกษา หรือส่วนราชการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการรวมทั้งนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ จึงเป็นหัวใจอันสำคัญอย่างยิ่ง ของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือเอกชนที่ต้องอาศัยการปรับตัว และเตรียมความพร้อมของประชาชน และผู้บริหารในทุกระดับหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวคิดในการบริหารองค์กร เพื่อประกันการฉ้อราษฎร์บังหลวง และเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน (Kasem Wattanacha, 2002 : 8)

หลักธรรมาภิบาล จึงเป็นหลักการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาและในระดับชั้นประถมศึกษาถือเป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ในการที่จะได้ร่วมกันสร้างหลักประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาลให้เกิดแก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างต่อเนื่อง และจริงจังย่อม

จะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป Phramaha Lamphung Therapanyo (Penpoo) (2011 : 1)

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและระบบการปฏิบัติภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาจำนวน 109 แห่ง ซึ่งผู้นำหรือผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการบริหารในสถานศึกษาที่จะบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม สถานภาพ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) ทั้งในการผสมระดับข้อมูลโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และการผสมในระดับกลยุทธ์ โดยการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และแบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบ (เชิงปริมาณ) และผสมในเชิงการ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยดำเนินการ 2 ประการ ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิด ปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจน ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารศึกษา และศึกษการสร้างแบบสอบถาม ประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert s Scale) จากแบบสอบถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และสร้างแบบสัมภาษณ์

2) กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ โดยการจัดตารางโครงสร้างและเนื้อหาเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการสังเคราะห์ แนวคิดในข้อ (1) และรูปแบบโครงสร้างแบบสอบถามตามข้อ (2) จัดสร้างแบบสอบถามเพื่อ การวิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบปัจจัยให้ครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 1 ชุด มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ เป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ โดยจำแนกเป็น สถานภาพ ขนาดของสถานศึกษาและ ประสบการณ์การทำงานโดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาล ของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีสาระสำคัญ 6 หลัก คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรมด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้าน หลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่ามีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert s Scale) โดยมีเกณฑ์พฤติกรรม 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) มีให้เลือกตอบ จำนวน 6 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ และจัดทำแบบที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Item Objective Congruence (IOC) ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก

-1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (หรือ 0.60 – 1.00) การวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00

6) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อ และเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

7) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรม SPSS ต่อไป

8) นำผลจากการทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) หรือวิธี Item total correlation นำข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกไปเปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ ($\alpha = .50$) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.20 – 1.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ได้ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.42 – 0.75

9) นำแบบสอบถามในข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้าน และโดยภาพรวมตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98

10) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดเป็นฉบับสมบูรณ์และพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการวิจัยภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิจัย ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านหลักนิติธรรม ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม ภาวะผู้นำด้านหลักความโปร่งใส ภาวะผู้นำด้านหลักการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ และภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีภาวะผู้นำค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.27$) และภาวะผู้นำด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.27$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X} = 4.21$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้บริหารได้นำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในหลายด้าน เป็นวิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำที่ได้ยึดเอาทั้งหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ผู้บริหารได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มี

ความเป็นภาวะผู้นำมากยิ่งขึ้น มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Lamphung Therapanyo (Penpoo) (2011 : 1) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่ามีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ Kasem Watanachai (2002 : 8) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นราย พบว่า 1 ด้านพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ ด้านนิติธรรม และด้านความโปร่งใสตามลำดับ ส่วนที่มีการปฏิบัติต่ำคือ ด้านคุณธรรมยังสอดคล้องกับ Phra Atikan Boonchuay Chotiwaso (2019 : 15-28) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนมากเมื่อถึงจุดๆ หนึ่ง ก็มักจะมีการบ่นถึงความบกพร่องของ ผู้นำหรือผู้บริหาร เช่น ความล้มเหลวของผู้นำในการรับฟังความกล้า หรือการไม่ยอมรับความ พยายามของผู้ตามการปฏิบัติของผู้บริหารในยุคปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ผู้บริหาร จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีบทบาทในการจัดการและพฤติกรรมขององค์กร ตลอดจนต้องมี ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับภาวะผู้นำเป็นอย่างดี และยังต้องรู้ถึงเทคนิคในการ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกันในแต่ละสถานการณ์ บทบาทเหล่านี้ล้วน แล้วแต่เป็นสิ่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการให้ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารองค์กร เพราะใน ปัจจุบันนี้องค์กรมีแนวโน้มมุ่งสนใจต่อการให้อำนาจแก่ผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชา องค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมอบหมายบทบาทหน้าที่สำคัญให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาเองก็ต้องการผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีความคิดกว้างไกล และเป็นคนที่มีความเข้มแข็ง บั่นดาลใจสู่ความสำเร็จสูง เพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ยังสอดคล้องกับ Kiatisak Srisompong (2006 : 16) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.1 สถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ไม่แตกต่างกัน มีมุมมองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ 1 (Panic Vine, 2016 : 43) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่สอดคล้องกับ Naruemon Yakhankun (2016 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพโดยรวมและรายด้าน มีพฤติกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหารสถานศึกษา มีพฤติกรรมมากกว่าครูผู้สอน

2.2 ขนาดสถานศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรที่ทำงานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดไม่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะขนาดสถานศึกษาบางแห่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความรู้และเข้าใจในหลักการบริหารตามธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ Naruemon Yakhanukun (2016 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ประสพการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเมืองขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาการทำงาน ประสพการณ์การทำงานที่มีมาก ย่อมเกิดความรู้และเข้าใจในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หรือบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยย่อมต้องแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร การเป็นผู้นำนั้นย่อมมีความสำคัญมากกว่าการได้อยู่ในตำแหน่งสูง หรือเป็นผู้นำที่มีอำนาจ วาสนา ร่ำรวยทั้งเงินทองหรือการได้เกิดจากวงศ์ตระกูลใหญ่โต ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ มีความดี ความเก่ง มีคุณธรรม และสามารถประสานงานกับคนอื่นได้เป็นอย่างดี มีความฉลาดหลักแหลม สำรวม รู้จักกาลเทศะ ที่สำคัญคือต้องมีภาวะผู้นำ ผู้นำต้องกล้าพอที่จะให้โอกาสคนที่มีความคิดไม่ตรงกัน ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้ เพราะการให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกันจะทำให้ทีมงานมองเห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ในมุมตรงกันข้ามถ้าผู้นำให้โอกาสและให้งานเฉพาะพวกพ้องที่คอยประจบ สอพลอ คอยเอากอกเอาใจอย่างเดียว การขาดความร่วมมือและสื่อศรัทธาก็จะขึ้นในองค์กรอันจะส่งผลให้การบริหารงานขนาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผู้ที่ดีจะต้องมีหลักธรรมาภิบาล ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารงาน บริหารคน บริหารชุมชน และบริหารตนเองตลอดเวลา เรียนรู้ที่จะมีจิตใจที่เข้มแข็งมีความมั่นคง เนื่องจากคนที่เป็นผู้นำ ย่อมมีทั้งคนที่ชอบและคนชัง ดังนั้น การฝึกจิตใจให้หนักแน่น เข้มแข็ง มีสติในการไตร่ตรองไม่ยึดถือมั่น มีความยืดหยุ่นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และถ้าจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดก็คือการเรียนรู้ตน ไม่หลงตนว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจ วาสนา และนำอำนาจไปใช้ในทางที่ผิดๆ นั่นเอง

ในชีวิตของคนที่ได้เป็นผู้นำ บางครั้งอาจได้เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในเวลาเดียวกัน ปัจจุบันสังคมไทยเราขาดผู้นำ เพราะค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เน้นและปลูกฝังให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่โต้เถียงหรือโต้แย้ง เมื่ออยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่คนหนึ่งรู้ใหม่ที่กำลังคิด กำลังทำ กำลังตัดสินใจ กำลังนำเสนอความคิดใหม่ๆ จะถูกมองว่าเป็นคนก้าวร้าว หัวรั้นแรงนิสัยไม่ดี ก็จะถูกกดดันและปิดกั้นทางความ ไม่ได้รับการสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน ผู้นำต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน บริหารคน ต้องใจกว้าง และกล้าพอที่จะให้อภัยคนที่ทำงานผิดพลาด ผู้นำส่วนมากจะคิดถึงแต่ความก้าวหน้า และความสำเร็จของตนเองโดยลืมหรือไม่ได้เฉยใจไปว่าทีมงานก็ต้องการความสำเร็จเหมือนกัน และความสำเร็จของทีมงานแต่ละคนก็เป็นกำแพงหรือเป็นกำลังที่ยั่งยืนให้กัยผู้นำ การเป็นผู้นำไม่ได้หมายความว่าหน้าที่จะคอยแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ต้องพยายามวางแผน และป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย การมีทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความซื่อสัตย์ ความความยุติธรรม การรักษาคำพูด มีความอดทน เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม ความยืดหยุ่น มีความรวดเร็ว มีความเป็นกัลยาณมิตร และมีความสุขสนุกสนาน สร้างบรรยากาศในการทำงาน ไม่ตึงเครียด ยิ้มแย้ม แจ่มใส มองปัญหาและคนรอบข้างในแง่บวก มีศักยภาพที่หลากหลายคอยให้คำปรึกษาจึงมีคุณค่าและมีความหมายต่อผู้นำเป็นอย่างยิ่ง ผู้นำบางคนแก้ปัญหาไปวันๆ แก้วนั้น ผ่านไป แต่ไปพบกับตัวกันรุ่งขึ้นต้องแก้ใหม่อีกจนไม่มีเวลาที่จะวางแผน บริหารจัดการองค์การในอนาคต เพราะฉนั้นแล้ว ผู้นำต้องมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์ให้มีความมีประสิทธิภาพต่อไป

References

- Kasem Wattanachai. (2002). *Thai Education Reform*. Bangkok: 21 Century.
- Kiatiasak Srisompong. (2006). *Administration of Good Governance Principles of Basic School Administrators under the Suphanburi Educational Service Area Office*. Master of Education Degree. Graduate School: Kanchanaburi Rajabhat University.
- Ministry of Education. (2015). *A Basic School Administration Manual That is a Legal Entity*. Bangkok: Printing and Transport Organization.
- Naruemon Yakhanukun. (2016). *Transformational Leadership of Basic School Administrators Under the Jurisdiction Nakhon Ratchasima Provincial Administration Organization*. Master of Buddhist Studies Master of Education, Educational Administration. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Panic Vine. (2016). *School Administration according to good governance principles in basic schools in Mueang district under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1*. Master of Buddhist Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Atikan Boonchuay Chotiwaso. (2019). Leadership of Executives in The View of Subordinates. *Phimolthamma Research Institute Journal*, 4(2), 15-28.
- Phramaha Lamphung Therapanyo (Penpoo). (2011). *Administration Applying Good Governace of Nawamintrachuthismuchchim School Nakhonsawan Province*. Master of Buddhist Thesis, Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.